

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

COVID-19 SALGIN YÖNETİMİNE KAPSAMLI BAKIŞ ve KRİTİK ÖNERİLER

3 Aralık 2021

Türkiye’de yaşanan sosyal ve ekonomik krizle birlikte baskılar ve belirsizlik rejimi kaygıları artırırken, salgının kötü yönetimi duyarsızlığı, baskılar da sessizleşmeyi bizlere dayatmakta, salgını izleyip dönüştürme ve değiştirme irademizi yok etmeye çalışmaktadır.

Gerçek vaka sayıları açıklanmıyor, hastane yatışları ve ölüm sayılar gizleniyor, epidemiyolojik veriler paylaşılmıyor, hasta-vaka çelişkisi yaratılıyor, temashılar bulunmuyor, olası vakalar saptanmıyor, şüpheli kişilere test yapılmıyor, etkisi olmadığı biline biline ilaç dağıtılıyor, hızlı testler devreye sokulmuyor, önlemler kamusal denetime tabii tutulmuyor, en ciddi önlem olan aşı konusunda somut adımlar atılmıyor, aşı konusunda kafa karışıklıkları giderilmeye çalışılmıyor, dahası “yerli ve milli aşı” söylemi ile kafalar daha da karıştırılıyor, insanların aşılarını ertelemelerine yol açılıyor, aşı karşıtlarına ses çıkartılmıyor, aşı konusunda yasal düzenlemelere gidilmiyor. Tüm bunlar salgının yönetil(e)mediğinin göstergeleridir.

Geniş yelpazeli Bilim Kurulu üyelerinin varlığı ve Dünya Sağlık Örgütü’nün yönlendiriciliğı göz önünde bulundurulduğunda, sağlık emek ve meslek örgütlerinin, uzmanlık derneklerinin salgına yönelik süregelen açıklamalarını duymazdan gelseler de bu gerçeklerden habersiz olamazlar. Tüm bunlar, yaşanan tablonun bilinçli tercih edildiğini gösteriyor. Ağustostan bu yana kontrol altına alınamayan pik görünmez kılınıyor. Günde bir uçak dolusu insanımızı COVID-19 nedeniyle kaybetmemize sessiz kalınıyor, alışmamız isteniyor. Bu konuda ciddi hiçbir adım atılmıyor. Dahası toplumsal hareketliliğın daha da artırılması, fiziksel mesafenin ortadan kaldırılmasına yönelik düzenleme ve genelgeler Gençlik ve Spor ile Kültür bakanlıklarından, Diyanet İşleri Başkanlığı’ndan peş peşe geliyor. Aşısızlara yönelik PCR test zorunluluğı aldatmacası her yerde, toplu yaşam alanlarında devam ediyor. Önlenebilir ölümlere sessiz kalınarak yaşam hakkı, sağlık hakkı yok sayılıyor. Sosyal cinayetler bu belirsizlik yaratan siyasi tutumla sosyal kırıma dönüşüyor.

Ne iyi ki, belirsizlikleri ortadan kaldıran, duyarsızlaştırmaya karşı direnci büyüten, bilime güveni sağlayan, doğru bilgiyi toplumla buluşturan sağlık emek ve meslek örgütleri var, meslek örgütümüz TTB var!

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

COVID-19 salgınının gidişatı açısından önemli bir dönüm noktasında bulunmaktayız. Virüsün önceki türlerine göre çok daha hızlı yayıldığı bildirilen Omicron varyantı tüm dünyada yaygınlaşırken, korona virüs enfeksiyonlarının hızlandığı yüksek riskli kış aylarına toplumun sadece yarısı tam aşılanmış bir şekilde girmekteyiz. Ağustostan beri yüksek seyreden resmi vaka ve ölüm sayıları ile Sağlık Bakanı'nın da gerçek tabloyu yansıttığını nihayet itiraf ettiği hesaplanan fazladan ölümlerin daha da artmasından büyük endişe duymaktayız.

Türk Tabipleri Birliği tüm kolları, çalışma grupları, odaları ve Merkez Konseyi ile COVID-19 salgını başından beri çok yakından izleyerek değerlendirmeler yapmakta ve kapsamlı öneriler sunmaktadır. COVID-19'un yayılımının ve buna bağlı ölümlerin önlenmesi için toplumsal aşılamanın ivedilikle tamamlanmasına yönelik kampanyalar ve düzenlemeler yapılması için defalarca çağrıda bulunmuştur. Geldiğimiz şu noktada, hastaneye yatışları ve can kayıplarını önlemek için gereken toplumun en az %80'ini aşılama hedefine sadece insanların aşuya başvurmasını bekleyerek ulaşmamız mümkün değildir. Risk altındaki ve incinebilir grupları gözeterek şekilde aşıları ihtiyaç sahiplerinin ayağına götüren ve etkili iletişim çalışmalarını içeren kampanyaların yanı sıra, aşının belirli meslek grupları, çalışma ortamları ve toplumsal dolaşımında kapalı ve kalabalık ortamlara girişte zorunlu hale getirilmesini sağlayacak yasal düzenlemeler gerekmektedir.

COVID-19 salgınının başından beri Türkiye'nin kendi içinde tutarlı, bütünlüklü, iyi planlanmış, hedefleri ve öncelikleri net ortaya konmuş bir pandemi yönetim politikası olmamıştır. Neredeyse iki yıldır salgın günübürlük kararlarla, geleceği düşünmeden, planlamadan, bugünü kurtaracak şekilde yönetilmiştir. Günün koşullarına göre iktidar kimi ya da neyi önceliklerse, hangi güç gruplarının sesi çok çıkarsa, düzenlemeler o grubu kayırmıştır. Bu sırada toplum feda edilmiş, artan COVID-19 vakalarının tüm yükü sağlık çalışanlarının omuzlarına yüklenmiştir. Doktorlar, hemşireler bir yandan insanüstü çabayla çalışmış, bir yandan da sistemik hale gelmiş olan sağlıkta şiddetten kaçınarak hayatta kalmaya çabalamışlardır. Salgın ilerledikçe, önceki aşamalarda yapılan hataların bedelini tüm toplum olarak misliyle ödüyoruz.

TTB Pandemi Çalışma Grubu, diğer kol ve grupların katkıları ile Türkiye için salgın yönetiminin kavramsal çerçevesini oluşturan bir çalışma yapmış, ciddi eksiklikler tespit ettiği kritik hususlarda kapsamlı önerilerini ortaya koymuştur.

Aralık 2021 itibariyle geldiğimiz noktada COVID-19'a bağlı doğrudan ve dolaylı sağlık kaybının ve ölümlerin önlenmesi için aşağıdaki hedefler doğrultusunda acilen harekete geçilmelidir.

Türk Tabipleri Birliği

_____ Turkish Medical Association _____

- 1) Birinci hedefimiz, 2021 sonuna kadar COVID-19'a bağlı ölümlerin ülke çapında günde 20'nin altına düşürülmesi olmalıdır.
- 2) İkinci hedefimiz, 2021 sonuna kadar COVID-19 vaka yükünün, sağlık hizmetlerinin devamlılığını olumsuz etkilemeyecek şekilde düşürülmesidir.
- 3) Üçüncü hedefimiz ise, pandemi boyunca (sosyal, eğitim, vb. her alanda) hayatın mümkün olduğu kadar olağan işleyişine devam etmesidir.

Omicron gibi hızlı yayılan bir varyantın varlığında ve kış döneminde bu hedeflere ulaşılması, COVID-19'a bağlı hastaneye yatış ve ölümlerin engellenmesi için bir yandan toplumsal hayata somut ve tutarlı düzenlemeler getirilmesi, diğer yandan belirli gruplara ve ortamlara yönelik aşılama kampanyaları ve düzenlemeler yapılması gereklidir. Bu kapsamda önerdiğimiz kritik uygulamaların başlıcaları şunlardır:

- 1) Omicron varyantı, kış şartları ve düşük aşılama oranı göz önünde bulundurulduğunda virüsü alma ve bulaştırma riskini azaltacak şekilde toplumsal hareketliliğe düzenlemeler getirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Bu kapsamda ilk olarak, COVID-19 pozitif ya da yakın temaslı durumda olanların toplu ortamlara girmesini engelleyen HES kodu kontrolü **tüm kapalı ortamlarda** tam olarak uygulanmalı ve gerekli denetimleri yapmalıdır.

Bunun yanı sıra, kapalı ve kalabalık ortamlara girmek isteyen 18 yaş üzeri yetişkinlerin COVID-19'a karşı yeterli düzeyde bağışık olduğunu gösteren bir sistem kurulmalıdır. Bunun için yetişkinlerin aşağıdaki iki koşuldan en az birini karşılaması gerekir.

Birinci koşul, son aşılamaadan itibaren 6 ayı geçmemiş olmak koşuluyla aşılama takvimini tamamlayarak tam aşılanmış olmaktır.

İkinci koşul, PCR testi pozitifliği ile hastalığı geçirmenin üzerinden 6 aydan uzun süre geçmemiş olmasıdır.

Bu iki koşulun kontrolüne olanak sağlayan HES benzeri bir sistem geliştirilmeli, tüm yeme içme mekanları; AVM'ler; eğlence, kültür ve sanat etkinlikleri; kuaför gibi yakın bir şekilde kişisel bakım veren ortamlar; kapalı ortamda her türlü kongre, toplantı, eğitim, düğün gibi etkinlikler; spor müsabakaları; şehirlerarası ve şehir içi toplu taşıma araçları ve ibadethaneler gibi kapalı ve kalabalık ortamlarda devreye sokulmalıdır. Böylece, tam aşılu bireyler için hayat pandemi koşullarına rağmen olağan haline en yakın şekilde sürdürülebilir.

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

Geçiş sürecinde eksik aşuların tamamlanmasına fırsat vermek için son 48 saatte alınmış örnekte negatif PCR sonucu olanların bir ay süre ile bu ortamlara girmesine izin verilebilir.

Bunun yanı sıra, toplumun en az %80'inin aşılması hedefine ulaşınca kadar virüsün yayılımının sınırlanması için, yeme içme ortamları, toplu taşıma ve iş yerleri gibi tüm kapalı ortamlarda kişiler arasında 1,5 metre mesafe tutulacak şekilde yarım kapasite çalışma sağlanmalı, işyerlerinde dönüşümlü mesai uygulamasına geçilmelidir.

- 2) Her yaştan insan korona virüs alabilir ve bulaştırabilir. Ancak bazı meslek grupları kalabalık ortamlarda çalışmalarını ve/veya çok sayıda kişi ile temas etmeleri nedeniyle virüsü almak ve yaymak açısından daha yüksek risk grubundadır. Bunlar arasında, sağlık kurumlarında, okullarda, üniversitelerde, adliye gibi kalabalık kamu kurumlarında, şehir içi ve şehir dışı toplu taşımada, restoran, kafe, vb. yeme içme hizmeti sunan yerlerde ve ibadet yerlerinde çalışanlar yer almaktadır. Salgının geldiği bu kritik noktada, bu meslek gruplarında ve işyerlerinde çalışabilmek için tam olarak aşılınmış olma şartı getirilmelidir.
- 3) Fabrikalarda, büyük şantiyelerde ve organize sanayi bölgelerinde aşılama kampanyaları düzenlenmelidir. Pandemi koşullarına uygun olmayan ortamda çalışmak zorunda kalan ve şiddetli COVID-19 ile ilişkilendirilen ek hastalıkları bulunan çalışanlara aşılardan bağımsız en azından kış ayları boyunca ücretli izin verilmelidir.
- 4) Üniversitelerin güvenli bir şekilde yüz yüze eğitime devam edebilmesi için kampüslerde ve yurtlarda aşılama kampanyaları düzenlenmeli, Z kuşağını hedefleyen etkili iletişim çalışmaları yapılmamalıdır.
- 5) Okulların kapalı kaldığı 1,5 yıllık dönemde çocukların ve gençlerin bilişsel, ruhsal, fiziksel ve sosyal açılardan uğradıkları derin kayıplar, bize okulların çocuk ve gençlerin sağlığı ve esenliği için ne kadar önemli olduğunu acı bir şekilde göstermiştir. Şu anda okullar açık olmakla birlikte çocuk ve gençlerimizin eğitimleri sınıfların karantinaya alınması nedeniyle sık sık kesintiye uğramakta, on binlerce çocuk ve genç aralıklarla okula devam edememektedir. Eğitimin kesintisiz ve güvenli bir şekilde devam edebilmesi için 12-17 yaş grubu için uluslararası otoritelerden onay almış olan aşular okullarda kampanya ile sunulmalı, bu sırada velilerin ve gençlerin endişelerini giderecek iletişim çalışmaları yapılmalıdır. 5-11 yaş grubu için uluslararası

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

otoritelerden onay almış, çocuklar için uygun dozda aşılar Türkiye’de tedarik edilmeli, 5-11 yaş grubu çocuklara aşılama hakkı verilmelidir.

- 6) 65 yaş üstü kişiler, ciddi kronik sağlık sorunları bulunanlar ve gebelerde aktif aşılama yaklaşımı uygulanmalıdır. COVID-19 aşıları bu gruplarda rutin aşılama takvimine dahil edilmeli, sağlık kurumları aktif görev olarak risk altındaki nüfusu aşı takvimini tamamlamaya davet etmelidir. Risk gruplarının sağlık hizmetlerine her başvurusu aşıya davet veya aşılama için fırsat olarak kullanılmalıdır. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde sağlık emek gücü bu hizmetleri sağlayacak şekilde güçlendirilmelidir.
- 7) Türkiye’de uygulanmış olan Sinovac ve Biontech aşılarının farklı kombinasyonlarının çeşitli yaş ve risk gruplarında etkililiği ve güvenliği konusundaki veriler bilimsel standartlara uygun şekilde raporlanmalı, üçüncü ve dördüncü doz kararları bu verilere dayanarak verilmelidir.
- 8) Dünyada yaygın olarak kullanılan hızlı antijen testleri bir an önce ölkemizde hizmet sokulmalı, yüksek riskli ortamlarda çalışanlara ücretsiz kullanma olanağı sunulmalı, belirtisi olmayan kişilerde tarama amaçlı kullanılması teşvik edilmelidir. Yakın temaslı öğrencilerin okula devam edebilmesi ve okul günü kaybının minimuma indirilmesi için de hızlı antijen testlerinden yararlanılmalıdır. Hızlı testler resmi laboratuvarlarda yapılan PCR testlerinin yerini asla almamalıdır.
- 9) Daha önce yaptığımız çok sayıda açıklamada vurguladığımız gibi kapalı ortamların uygun standartlarda havalandırılması sağlanmalı, bunun için gerekli rehberlik ve denetleme hizmetleri ilgili meslek örgütlerinin de katılımı ile yürütülmelidir.
- 10) Kapalı ortamlarda maske uygulamasında ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Kalabalık ortamlar dışında açık havada maske uygulamasına gerek yoktur. Maske kullanımı ile ilgili esas denetimler özellikle kapalı ve kalabalık iç ortamlarda, örneğin toplu taşıma araçlarında yapılmalıdır. Yüksek risk taşıyan ortamlarda bulunanlar ve çalışanlar için koruyuculuğu yüksek N95, FFP2 ve FFP3 gibi maskeler tedarik edilmelidir.
- 11) Pozitif vakaların sağlıklı olanlardan ayrılması ve yakın temaslıların gerçekten tespiti ve karantinaya alınarak izlenmesi için ciddi bir filyasyon sistemi oluşturulmalı, bu uygulamalar için sağlık çalışanları desteklenmelidir.

Türk Tabipleri Birliği

— Turkish Medical Association —

- 12) Salgının gidişatı ile ilgili epidemiyolojik veri ve bilgiler uluslararası bilimsel standartlara uygun bir şekilde en azından haftalık olarak paylaşılmalıdır.
- 13) Bu düzenlemelerin neden getirildiğinin, topluma nasıl faydalı olacağının somut bir şekilde anlatıldığı bir iletişim kampanyası düzenlenmeli, toplumda aşı ile ilgili kaygıların giderilmesine yönelik etkili bir çalışma yapılmalıdır. Bu kapsamda, toplumda sevilen ve güvenilen kurum ve kişiler ile işbirliği yapılmalı, başta televizyonlar ve sosyal medya olmak üzere tüm iletişim mecraları etkili olarak kullanılmalıdır.
- 14) İletişim çalışmalarında, bölgesel uygulamalara ağırlık verilmeli, aşı kapsayıcılığının artırılması için aşılama konusundaki bilgiler hem yazılı hem sözlü iletişimde Kürtçe, Arapça ve diğerleri gibi Türkçe dışındaki anadillerde de sunulmalıdır.
- 15) Salgın yönetiminde merkezi idare kadar yerel idarelere de görev düşmekte, önlemlerin yerel bağlamda uygulanması konusunda rehberlik, destek, denetim ve yaptırım faaliyetlerine katılmaları gerekmektedir.
- 16) Salgının toplumun tüm bileşenlerini içerecek şekilde koordinasyon içinde yönetilebilmesi için planlama, uygulama, denetleme ve değerlendirme çalışmalarına başta sağlık olmak üzere ilgili tüm meslek ve emek örgütleri ile akademisyenler dahil edilmelidir.
- 17) Salgın süresince iş yükleri ve yorgunlukları katlanarak artan, değer görmeyen ve baskılara maruz kalan sağlık çalışanlarının motivasyonlarının artırılması için kapsamlı bir program geliştirilmelidir.

Hazırlamış olduğumuz “COVID-19 Salgın Yönetimine Kapsamlı Bakış” dokümanında salgın yönetiminin kavramsal çerçevesi ve sizlerle özetini paylaştığımız bu kritik önerilerin ayrıntıları sunulmuştur.

COVID-19 pandemisinin akılcı, vicdanlı ve şeffaf bir şekilde yönetilmesi mümkündür. Ülkemizde eksik olan, pandemiyi halkın sağlığı ve esenliğini gözetecek şekilde yönetme iradesidir. Aşılamanın yaygınlaştırılması için yürütülecek, aşıyı insanlara ulaştıracak ve güven duygusunu artıracak kampanyaların yanı sıra aşılama yönelik somut yasal düzenlemelerin yapılması bir zorunluluk haline gelmiştir. Devletin tüm yurttaşların sağlıklı yaşam hakkının korunmasına ilişkin yükümlülüğü olduğu unutulmamalıdır. Daha fazla can kaybına izin vermemek, sağlık hizmetleri üzerindeki COVID-19 yükünü azaltarak hizmetlerin kesintisiz olarak sürdürülmesini sağlamak ve hayatın mümkün olduğu kadar olağan şekilde akmaya devam etmesine olanak

Türk Tabipleri Birliği

_____ Turkish Medical Association _____

tanımak için hükümeti, salgın yönetimi konusundaki yükümlülüklerini yerine getirmeye davet ediyoruz.

Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi
Türk Tabipleri Birliği Pandemi Çalışma Grubu